

VAGY EZ MÁR AZ A TÉVÉDRÁMA?

TOLNAI OTTÓ

SZEREPLŐK:

NŐ
FÉRFI
VASUTAS
CIPŐPUCOLÓ
PORTÁS
PINCÉR

Az újvidéki vasútállomás felirata:

NOVI SAD
ÚJVIDÉK

Vasárnap délelőtt. Kevesen utaznak. Az irodában két vasutas sakkozik. Az egyik hirtelen felugrik. Meglöki a sakkasztalát, a király meginog, de elkapja, visszateszi. Leakasztja a fogasról a piros sapkát és a tárcsát. Kirohan a peronra.

A belgrádi szerelvényről 3–4-en szállnak le, gyorsan eltűnnek az aluljáróban. A szerelvény sem időzik sokáig. Csak egy szürke köpenyes férfi marad fenn a peronon. Cigaretta veszel elő. A vonat szikrázó kerekei után pillantva rágyújt. Sétál. Egy kutyát pillant meg: a sínek között szaglász, félig lerágott csirkecomb ropogtat, látszik rajta, hogy ez az állandó terepe, „munkahelye”. Fehér szőre éppen olyan olajos, mint a kavicsok üveges teste. A férfi behajol a sínek fölé, a vonatszemetet, vonatörletet „elemzi” hosszasan.

A főnök ismét az utolsó pillanatban szalad ki. Elejti sapkáját. A piros sapka gurul a fehér márványlapokon. Ugyanazzal a mozdulattal csípi el, mint

amellyel a sakkefigura után kapott. És itt Petőfire utalunk, mint majd hő-sünk teszi („Leesik fejéről véres koronája”).

Bekanyarodik a szabadkai gyors. Csak egy nő száll le. Hosszú, szűk fekete kabát, csizma. Kezében vakító kis fémkoffer. A férfi felé siet, aki még mindig a szemetet mikroszkopálja a peron másik oldalán.

NŐ Sokat vártál?

FÉRFI Nem is tudom... Leesett fejéről véres koronája...

NŐ Mi esett le? Kinek?

FÉRFI Az állomásfőnöknek... elgurult a sapkája... Aztán meg ezt a kutyát néztem. Nézd, mintha csak itt lenne munkaviszonyban, könyéig olajos. Tudod, abban a pillanatban, ahogy leesett a főnök sapkája, azt gondoltam – megijedve, de ugyanabban a pillanatban meg is örülve: a kutya most elszalad a véres koronával.

A nő értetlenül hallgatja. Látni, a vizionlátás öröme máris valami abszurd falba ütközik.

NŐ Milyen közel van a Fruška gora!

FÉRFI Tiszta a levegő...

A nő észrevétlenül leereszti a kockásra fényesített kofferét. A férfi a koffer felé nyúl.

FÉRFI Nehéz?

NŐ *(nevetni próbál, majd váratlan mozdulattal ráül)* Nem, dehogyis. Amikor vettem, a boltos letette a földre, és ráugrott...

FÉRFI *(átkarolja a vállát)* Fázol?

NŐ Nem, nem fázom.

FÉRFI Remegsz... Történt valami?

NŐ *(előbb nem érti a kérdést)* A vonaton...

FÉRFI Mi történt a vonaton?

NŐ A verbászi állomáson egy férfi leszállt vízért...

FÉRFI *(nevetni próbál)* Haha... És ezért vacogsz?!

NŐ *(hirtelen beleéli magát)* Lerántottam az ablakot, és elkezdtem sikítani.

FÉRFI Sikítani? Miért? Kinek?

NŐ Annak a férfinak.

FÉRFI Annak, aki lement vízért?

NŐ Igen. Hogy siessen, mert elindul a vonat.

FÉRFI *(ismét nevetni próbál)* Hahaha...

Felsegíti a kofferen kuporgó nőt, belékarol, és elindulnak a várótermek felé.

NŐ *(sírni kezd)* Nem bírom tovább! Már kiütést kapok ezektől a várótermektől.

FÉRFI Pedig ez sokkal tisztább, mint a belgrádi... *(Kedélyeskedni próbál.)* És mi lett azzal a férfival? Sikerült vizet hoznia?

NŐ *(megtörli az orrát)* Sikerült. Az utolsó pillanatban sikerült felkapaszkodnia... Azóta ráz a hideg...

Beülnek az első osztályú váróterembe, de azonnal utánuk ront egy kitömtött, lila arcú, piros karszalagos vasutas.

VASUTAS A jegyeket kérem!

FÉRFI *(előkeresi, odaadja a jegyét)* Tessék.

VASUTAS Ez nem jó, nem ide szól. És már lejárt.

FÉRFI Azonnal veszek jegyet.

VASUTAS Akkor majd beülhetnek... Nem menedékhely ez, kérem: első osztály.

A váróterem előtti korlátnak támaszkodva zavartan bámulnak le az üres csarnokba.

FÉRFI *(ismét kedélyeskedni próbál)* Szóval a férfi a vízzel végül is felkapaszkodott a szerelvényre?

NŐ A családja nem értette, mi történt. Ki vagyok, miért sikítózom – mi közöm a férfihoz. A gyerekek sírni kezdtek, a szülők meg összevesztek...

FÉRFI Hát, ne haragudj, én sem értem az egészet... Nézd, beszállt egy veréb!

NŐ Van már vagy tíz éve is, hogy hallottam egy esetet... Egy család utazott Svájcba vagy Belgiumba, már nem emlékszem, hova is.

FÉRFI Nézd, szétveri magát az üvegen...

NŐ Ki?

FÉRFI Hát ez a veréb...

Az üvegen keresztül, közelről látjuk a vergődő verebet.

NŐ Egy család utazott, és a férfi egy kis üres állomáson lement vízért – és a vonat elment, ott hagyta.

FÉRFI Igen... értem... kezdem érteni...

NŐ Ott állt, kezében egy üveggel, minden nélkül. Fogalma sem volt, hol van. És valamiért nagyon megijedt. Sírva, üvöltve rohant a szerelvény

után. Persze nem érte utol. Esett-kelt. Talán már nem is a szerelvény után rohant, hiszen a váltók őt nem irányították. Egész nap rohant. Másnap vagy harmadnap találtak rá egy erdőben az emberek.

FÉRFI *(hol a nőre, hol a verébre pillantva)* Egy erdőben?

NŐ Már nem tudta megmondani, hol vesztette el a családját, hol, melyik ország melyik állomásán. És ami a legriasztóbb volt, már azt sem tudta megmondani, hogy kicsoda is ő valójában... mit keres ott, abban a nagy, sötét erdőben...

Csak most veszik észre, a karszalagos vasutas ott áll mögöttük. A csillogó fémkoffert méregeti.

Egészen közletről látjuk/látják, ahogyan a veréb szétveri fejét a csarnok üvegfalán.

NŐ Elmegyógyintézetbe zárták, de ott is csak futott, megállás nélkül, a sínek között, a szerelvény után. A felesége évekig kereste. Ő is évekig futkározott a sínek között. Olykor úgy tűnt, egymás felé futnak, olykor meg úgy, mintha egymás elől futottak volna...

VASUTAS *(a kofferért nyúl)* Miért nem ülnek be a másodosztályúba?

FÉRFI *(dühösen)* Harmadosztályú nincs? *(A nőhöz)* Én még utaztam gyerekkoromban marhavagonban...

NŐ Marhavagonban?

FÉRFI Az volt a harmadik osztály... *(Ismét belekarol a nőbe).* Gyere. Van itt szemben egy garnizálló...

Kissé felszabadultabban mennek le a lépcsőn, már-már játszva, ugrándozva.

Kiérnek az állomás elé. A nagy üres tértől kissé visszahökölnek. Se taxi, se autóbusz. Zavartan fordulnak vissza az állomásépület felé. A hatalmas faliorát nézik.

FÉRFI A számok alá fészkeltek a verebek.

NŐ Tizenkét fészek, tizenkét verébcsalád.

FÉRFI Nem, a 4-es és a 8-as alatt egy sincs.

NŐ Különös lehet órában élni.

FÉRFI A madarak szeretnek az órákban... a régi, faszerkezetű órákban különösen... Ez nem ketyeg, nem üt...

NŐ Melyik családhoz tartozhatott az, amelyik ott benn szétverte a fejét az üvegfalán?

A férfi észreveszi a kihalt tér közepén gubbasztó, szinte az aszfaltba simuló kis öreg cipőpucolót. Talán alszik? Odasiet, és a szekrényre teszi a lábát. A kisöreg azonnal dolgozni kezd.

FÉRFI *(hátra a nőnek)* Újvidékre jövet mindig kitisztítottam a cipőmet. Azt hittem, vasárnap nem dolgozik.

NŐ Vasárnap még sosem voltál Újvidéken?

FÉRFI Vasárnap még sohasem:

NŐ És csak Újvidéken tisztítottad ki?

FÉRFI Igen, csak Újvidéken... Gyerekkoromban cipőpucoló szerettem volna lenni, gyűjtöttem a pasztásdobozokat, a vörös bársonyrongyokat. Megtanultam dobolni a kefékkel...

Mutatja a nőnek, menjen a kisöreg háta mögé. A nő előbb nem érti, de aztán a háta mögé sétál. A bőröndöt nem viszi magával. Meglepi.

A kisöreg görnyedt – púpos? – háta totálban. Olcsó zöld dzseki, afféle munkaakciós kabát: Che Guevara-fekete, akárha kátránnyal festett arcképe.

Közben meg a kisöreg felfedezi magának a koffert.

CIPŐPUCOLÓ Megnézhetem, kisasszony?

NŐ *(elcsodálkozva, hogy ma mindenki a kofferrel van elfoglalva)* Meg.

CIPŐPUCOLÓ *(eldönti, vigyázva és váratlanul ráugrik)* Ez az! Ha legközelebb jön, hozzon nekem egyet, kifizetem. *(Farzsebéből nagy csomó gyűrt papírpénzt húz elő.)*

NŐ Hát, tetszik tudni, Velencében vettem. De mintha láttam volna valami hasonlót a lengyel piacon is...

CIPŐPUCOLÓ Nem, lengyel szajré nem érdekel. Nekem pontosan ilyenre lenne szükségem.

NŐ Hát, szép lenne ismét Velencébe utazni...

A férfi fizetni akar, de az öreg nem fogadja el a pénzt. Képtelen levenni a tekintét a kofferről.

Ismét az üres tér felülnézetből. A cipőpucoló alig észlelhetően ismét visszasüllyed az aszfaltba. Mintha ismét elaludna.

Alulnézet. A távozó nő és a férfi cipője: a poros csizma finom minősége és a kitisztított bakancs durvasága.

NŐ Hová megyünk?

FÉRFI Mondom, van itt szemben egy kis garniszálló.

NŐ Garni?

FÉRFI Az asztalitenisz-világbajnokságra építették...

NŐ Ezt meg honnan tudod?

FÉRFI Mert akkor tíz éve is van már, ideutaztam megnézni a kínai-magyar meccset... Az egész város, az egész ország, valójában az egész világ pingpongozott...

A zene a kaucsuklabda zajából indul, abból nő ki, akármennyire megváltozik is, végig marad benne valami utalás a kaucsuklabda finom zajára.

A szálló forgóajtájában játszanak. A garniszállónak nincs forgóajtaja, de ennyiben tán eltérhetünk a valóságtól. Ezt a jelenetet a Putnikban forgatjuk.

PORTÁS Éjszakára is maradnak?

Zavartan egymásra néznek. A portás észreveszi határozatlanságukat, és elmosolyodva teszi eljűk a kulcsot. És máris kis tévéje felé fordul. Önkéntelenül követik tekintetét. Néhány pillanatilg ők is a képernyőt nézik.

Tévédráma: kopaszra nyírt, sebes arcú, ám szép, csillogó szemű nő a koncentrációs tábor kőfala előtt...

A férfi keze; a kulcsért nyúl.

A felvonó tükreben egymáshoz közelít az arcuk. A tükör túlsó oldalán mintha még mindig azt a véresen vergődő verebet látnák. Közben leheletűktől elhomályosodik a kép.

A kulcstartó kongó zaja az ajtón. Más irányból is fel-felhangzik ez a jellegzetes hang. Egy pillanatra úgy tűnik, az asztalitenisz-világbajnokság hangzavaráról van szó, ám lassan nyilvánvalóvá lesz, hogy nem, hogy valóban a kulcstartók zaja.

FÉRFI (befogja a fülét) Mintha még mindig tartana a világbajnokság...

NŐ Mi az, baj van?

FÉRFI Idegesít ez a hang. Már annyiszor elhatároztam, csak olyan szalodában leszek hajlandó megszállni, ahol a szobakulcsn nincs kulcstartó, vagy ha van, akkor valami könnyű anyagból, ami nem csinál zajt... Üresek ezek az ajtók, akár a kulisszák. Vagy tényleg az asztalitenisz-világbajnokság asztalait szabták át ajtóknak...

NŐ Az egyik mexikói szállóban öklömnyi műanyag koponya volt a kulcstartó... (Fehér koponyák pattognak a zöld asztalon.)

(Sivár hotelszoba).

A nő a fürdőszobába siet. A férfi a szoba közepén áll, a himbálódzó kulcstartóra mered. Megdörzsöli a szemét: mintha itt is fehér koponya himbálódzna. Idegesen rágyújt. Bal kezével lassan kioldja vékony bőrnnyakken-

dőjét, kihúzza a gallér alól, és mint ostorral csapkod vele. Hátat fordít az ajtónak. Az ablakhoz lép. Vigyázva kissé félrehúzza a függönyt.

A nő arca a fürdőszoba rossz minőségű tükreben. Valami közös van a vasútállomás csarnokának az üvegfalában, a felvonó és a toalett tükreben. Ideges, zavart mozdulatokkal szedi le a sminket. Nagy szeme mind ijedtebben néz vissza rá. Mintha csak attól a véres fejű madártól félne. Kisurran a toalettből. Mezítláb, rövid fehér kombinéban. Kezében a koferral, akárha útrakészen. A selyem és a fém csillanása. A leselkedő férfit nézi csodálkozva.

NŐ Mit csinálsz?

FÉRFI Semmit. Csak nézem.

NŐ Mit?

FÉRFI Az állomást. Az állomást magát.

NŐ Mit nézel rajta?

FÉRFI Egyszer jó néhány éve egy ismert íróvendéget kalauzoltam ide, Újvidékre. Törékeny, vaksi emberke volt. Ahogy kiszálltunk a vonatból, és idebotorkáltunk az állomás elé, felpillantott a homlokzatra, s csak ennyit mondott: Olyan, mint a disznószájpadrás.

NŐ Jé! Tényleg olyan...

FÉRFI Akkor nem tulajdonítottam nagyobb jelentőséget megjegyzésének, de az évek folyamán ahányszor csak Újvidékre jöttem, mindig eszembe jutott. Mindinkább bebizonyosodott a vaksi emberke hasonlatának pontossága. Mindinkább disznószájpadrás lett.

NŐ *(a férfi háta mögé oson, és ő is beles a disznó, az óriás márványdisznó szájába)* Fantasztikus? Ilyet se láttam még! Disznószájpadrás! Egy márványdisznó... *(Az ágy felé fordul. Az ágyra veti magát, egy pillanatra sem engedve el a koffert. Arcát a párnába fúrja. Nem tudni hogy, zokog-e vagy nevet. A férfi nem mozdul.)* Nem tudtam, hogy ez az újvidéki neked ilyen fontos... Az asztalitenisz-világbajnokság... Che Guevara... A disznószájpadrás...

FÉRFI Hihetetlen.

NŐ Mit mondasz?

FÉRFI A rendőr csizmáját pucolja.

Ragyogó fekete csizma. Nem lehet pontosan megállapítani, a férfi látja-e, vagy csak a nő képzeletében létezik.

A férfi lerúgja a bakancsát. Kigombolja ingét, és úgy, köpenyben vágódik az ágyra. Mintha nagy szürke porköpeny repülne a kis fehér kombinéra. Csak a fémkoffert látni. Rezegve csillog az ágy közepén. Majd a nő ujjai megkeresik a koffer fülét. A lakkos körömök a koffer fémjéhez koc-cannak.

A nő ismét a fürdőszobába megy. Könnyes arca a tükörben. Az a rettenet tovább nő a szemében.

A férfi az ablaknál áll. Félmeztelen. Hátán nagy sebhely. A hát totálja. Lenn a cipőpucoló görnyedt alakja. Majd a lassan növekvő Guevara-kép. Hatalmas vászon a disznószájpadlásra feszítve. Mint valami óriás ragtapasz. A dzseki és a kifeszített kép vászna ugyanaz.

A nő ismét a szoba közepén áll fémkofferével a kezében. Mintha a kint szuszogó szerelvényre várna.

NŐ Nézed?

A férfihoz oson. A hátára tapad. A férfi megrándul, mintha fájna az óriás heg.

A cipőpucoló púpos háta a Guevara-képpel.

NŐ Mindig elfelejtem megkérdezni, mi történt a hátaddal. Nem is elfelejtem... sosem mertem megkérdezni... Leforráztad? *(nevetni próbál, de nem sikerül neki.)* Vagy valami vadállattal szeretkeztél?

Az ágyra kuporodik, mintha valami áldozati oltárt készülné elrendezni. Az ágy közepére teszi a koffert. Kattintva kinyitja. Egy narancsot vesz ki a hatalmas narancsszín fésű mellől. Kattintva becsukja. Hámozni, finom, hosszú ujjával, lakkozott körmeivel bontani kezdi. A narancs pórusai, mint kis szökőkutak. A férfi mellette hever, és a celebrálásra mered.

FÉRFI A katonaságnál nagy divat volt a tetoválás.

NŐ A tetoválás?

FÉRFI Igen. Főleg női neveket, szíveket tetováltattak magukra a bakák. A dalmátok persze hajókat, pazar árbocosokat, drága gőzösöket, óceánjárókat – egyik a Titanicot kérte... *(Arcát a párnába fúrja. A hang mintha máshonnan jönne. Csak a hátát látni.)* Amikor rám került a sor – ugyanis senkiről sem feltételezték, hogy nem akar tetováltatni –, félig viccesen azt mondtam nekik – épp akkor lótték le, tele voltak az újságok azzal az utolsó fényképével –, hogy én Che Guevarát akarom.

Guevara utolsó fényképének és Veličković hordágyon fekvő fejetlen hullájának egymásba tűnése, átszíneződése átvéreződése.

NŐ *(tágra meresztett szemmel)* Nem igaz, ezt csak most találtad ki...
Hogy engem ugrass...

FÉRFI Nem, tényleg nem most találtam ki.

NŐ Nem hiszek neked... Arról a kis cipőpucolóról jutott eszedbe az előbb, ahogy megkérdeztem, mi ez itt a hátadon...

FÉRFI Fantasztikus érzés volt... Gyerekkorom öreg nénikéi jutottak eszembe, akiknek a borbély köpülte a hátát...

NŐ Az meg micsoda?

FÉRFI Borotvával bevagdossák a bőrt, és forró poharakat szorítanak rá. És a poharakba szépen csöpögni kezd a vér... A meggyzín vér a hóka hátakon... De aztán vagy azért, mert túl érzékeny volt a bőröm, vagy mert túl bonyolult volt a Guevara-portré elkészítése: az egész hátam gyulladásba jött.

A hát primitív tetoválása. Egy naturális, véres-lápiszos, lila-vörös festmény, amely lassan a kifeszített vászon portréjává alvad.

Csönd.

A csillogó koffer az ágy közepén. Mint valami oltár. A nő kört alkot a narancsgerezdekből.

NŐ Hallod?

FÉRFI Mit?

A kulcstartók kopogásának egy mélyebb regisztere erősödik fel.

NŐ Mintha harangoznának.

FÉRFI *(hátán fekszik. A nő egyenként áldoztatja a gerezdekkel)* Valóban, mintha harangoznának.

NŐ De hiszen dél van... Szeretek az olyan városokban, ahol sokat harangoznak. Vannak kis faluk, ahol szinte megállás nélkül szól a harang: hol misére hívnak, hol ünnepelnek, hol temetnek...

FÉRFI Nem hiszem, hogy Újvidéken delente harangoznának.

NŐ Pedig harangoznak.

FÉRFI *(könyökölve, kicsit oldottabban mesél)* Furcsa érzésem volt nemrég Pesten...

NŐ Pesten?

FÉRFI Belgrádból repültem Pestre. Ahogy megérkeztem, épp harangoztak. Harangoztak Pesten a nándorfehérvári győzelem emlékére...

NŐ Csak te figyelsz fel az ilyen furcsaságokra...

FÉRFI *(fülel)* Tényleg harangoznak.

NŐ Igen, ez harang.

FÉRFI Biztosan véletlen, hogy éppen délben harangoznak, hiszen annyi féle templom van itt... Sőt, az sincs kizárva, hogy ez már egy nem létező templom harangja. Afféle fantomhang. Fantomharangszó... Látod azt a

képet ott az ajtó mögött? ... *(A szoba falán lógó népszerű Tabaković-akvarellre mutat.)* Ott, kissé jobbra egykor egy kis örmény templom állt. De nézd, mintha látszana is belőle valami...

NŐ Miket találsz ki ma nekem! Talán azért találsz ki nekem ezeket a furcsaságokat, hogy ne unatkozzam – ne féljek, ne kezdjek el sírni, mint amikor utoljára együtt voltunk...

FÉRFI Velencéből jöttek Belgrádba, majd a törökök elől ide menekültek Újvidékre...

NŐ Kik?

FÉRFI Az örmények... Arra már nem emlékszem, hogy ennek a piros tornyú, egyszerű kis templomnak milyen harangja is volt... De nincs kizárva, hogy az örmények is harangoztak delente a nándorfehérvári győzelem emlékére... Aztán lebontották... Van egy ismerősöm, aki megszállottan kutatja a kis templom, az újvidéki örmények minden vonatkozását – mintha maga is örmény lenne... Valóban harangoznak.

NŐ Mit csináltál Pesten?

FÉRFI Ja, egy belgrádi magyar író regénye után kutattam...

NŐ Belgrádban is élnek magyar írók?

FÉRFI A háború előtt többen... mindig ott üldögéltek a Moszkva teraszán... A háború után már csak egy... egyetlenegy tért vissza... az is Auschwitzból... Amióta ő is meghalt, ha nem tudnád, én vagyok az egyetlen magyar író Belgrádban.

NŐ *(maga elé meredve)* Auschwitzból...

A kulcstartók zaja, illetve a harangszó facipők zajává alakul át.

FÉRFI Fiatalkorában Pesten közölt egy regényt, azt kerestem. De egyszerűen nem találtam, nem tudtam a nyomára bukkanni. És különben is, közben meggondoltam magam. Illetve, ahogy az történni szokott velem: összegubancolódtam.

NŐ Nem értelek. Miféle regény volt az?

FÉRFI Valami szépségversenyről, szépségkirálynőről szolt... állítólag...

NŐ Szépségversenyről?

A nő arca totálban. Kimerevítve.

FÉRFI Azt hiszem. Mondom, nem jártam a dolog végére. Közben mással kezdtem foglalkozni. Eltérítődtem, ez lenne a legpontosabb kifejezés. Egy kicsit, azt hiszem, meg is ijedtem...

NŐ Megijedtél?

FÉRFI Szóval azt hiszem, két változata is volt annak a regénynek, más-

más címmel. Talán azért nem találtam meg. Az igazság az, hogy én egy másik könyvével foglalkoztam tulajdonképpen. A híres Auschwitz-regényével.

NŐ Most végképp nem értelek.

FÉRFI Én se nagyon értem, mi is történt velem...

NŐ Te író létedre állandóan úgy viselkedsz, mint egy regényhős...

FÉRFI Úgy látszik, igazad van, végül is nem regényíró lesz belőlem, hanem egy zavart regényhős. *(Nevetni próbál.)*

NŐ Kezdjük előlről. Ültél ott Pesten, és hallgattad a harangot.

FÉRFI A harangokat... Hihetetlen, de épp ott laktam, annak a templomnak a tözsomszédságában, amelynek a harangját hallani delente a pesti rádióban... Körülötte minden lakásban szól a rádió, a rádióban az a harang, amely ott szólt mellettem...

NŐ Ilyesmibe könnyen belezavarodhat az ember...

FÉRFI Könnyen.

NŐ Szóval, nem találd azt a regényt a szépségkirálynőről? Illetve már nem is kerested? De hát miért is kerested eredetileg? Mi volt a szándékod vele?

FÉRFI Végre el akartam olvasni... Valójában egy drámát akartam írni...

NŐ Drámát – te?!

FÉRFI Hát, hogy is mondjam?

NŐ A drámához összefogottabbnak kell lenni egy kicsit, nem?

FÉRFI Lehet, nem tudom, illetve, attól függ...

NŐ Különös lehetett elutazni egy világvárosba valami homályos szépségkirálynőügyben... Az embereket általában konkrétabb ügyek mozgatják. Kézzelfoghatóbb ügyekben utazgatnak. És még különösebb közben ettől a homályos szépségkirálynőtől is elállni... és csak hallgatni a harangokat, hallgatni a toronyból és a rádióból egyszerre...

FÉRFI Úgy képzeltem, olyan elképzelésekkel indultam útnak, hogy: Auschwitzban, az agg író születésnapján, barátai és tisztelői – a bácskai zsidók egy csoportja, közöttük biztosan akadtak színésznők is – előadják fiatalkori művét, a Szépségkirálynő-választást... Ha jól emlékszem, a dráma csak az előkészületekről szólt volna. Arról, ahogy titokban – szinte maguk előtt is titkolva kerülgetni kezdik a témát... De aztán a harangszót hallgatva ott, Pesten, megértettem, hogy az, amit én elképzeltem, az valami olyan dolog, amit nem szabad... nem szabad előadni...

Még mindig csak a nő kimerevített totálját látjuk.

NŐ Miért? Nem értelek...

FÉRFI Mert ez csak ott, a haláltáborban merülhetett fel, történhetett meg. Akkor, az egyszer, ott. Ezt nem lehet eljátszani, megismételni...

NŐ De akkor miért találtad ki? Miért így találtad ki? Miért nem találtad ki másképpen?

FÉRFI Nem én találtam ki... Félig-meddig megtörtént...

NŐ Megtörtént? Honnan tudod? Találkoztál azzal az agg íróval?

FÉRFI Nem. Csak a halála után jutottam el a lakásába... Már akkor is annak a regénynek a kéziratát keresve...

NŐ Akkor honnan tudod, hogy megtörtént... majdnem megtörtént?

FÉRFI Egyszer egy belgrádi cukrászdában szóba elegyedtem egy idős hölgygel... Kiderült, hogy magyar zsidó... Hamarosan az is kiderült, hogy együtt volt Auschwitzban az agg íróval... És ő említett valami ilyesmit, hogy ott a táborban – sárosan, koszosan, tetvesen gyakran emlékezett az agg író szépségkirálynő-regényére... Nem mondta, de mintha azt akarta volna sejtetni, hogy róla mintázta a regényt... Vagy neki kellett volna alakítania a kis előadás szépségkirálynőjét... Már nem emlékszem pontosan...

NŐ Hát...

FÉRFI Ott, Pesten értettem meg, hogy megírni sem szabad azt a drámát...

NŐ Megírni se?

FÉRFI Csak elképzelni tán. Ezért egy pillanatban filmre gondoltam. Végül is tévéfilmre. Halvány képekre. Árnyképekre... De aztán attól is elálltam... Azt hiszem, megbetegedtem... És ott, lázálmaimban megtörtént a dolog...

NŐ Mi? Mi történt meg?

FÉRFI Nem tudom pontosan...

NŐ A szépségkirálynő-választás?

FÉRFI Mondom, nem tudom... Mintha... Mintha megtörtént volna...

NŐ Meg?

FÉRFI Meg, de nem úgy... Valami olyan érzésem volt, hogy megváltottam őket azzal, hogy az utolsó pillanatban találtam még egy lehetőséget a szépség számára... Persze ez így elmesélve egyáltalán nem az... Ne haragudj, hogy ilyen összevissza beszélek, de többet aztán nem foglalkoztam az ügygel. Háziasszonyom lenyomta a lázam, kigyógyított... És többé tényleg nem gondoltam arra az esetre – csak most ez a harangszó... Meg nem tudom, észrevetted-e, ahogy bejöttünk a szállóba, a portás kis tévékészülékén mintha éppen azt sugározták volna...

NŐ Mit?!

FÉRFI Azt az én tévédrámámat, amelyet Pesten láttam – képzeltem el lázálmaimban...

NŐ Végül is akkor megírtad?

FÉRFI A tévédrámát nem írni kell – épp erről van szó...

NŐ Hát akkor mit csináltál?

FÉRFI Mondom, fogalmam sincs... Kihevertem, ez lenne a legpontosabb kifejezés...

Már kezdettől fogva sejtjük, mutatnak jelek arra, hogy hősnőnk azonos a „szépségkirálynővel”, ám csak most fordul így felé a férfi is. Afféle rendezőként állítja be. Hangja is ilyen értelemben változik rendezői utasítássá.

FÉRFI *(csapóval a kezében)* A szépségkirálynő-választás előtti nap a táborban. – A nők megérintik arcukat. Nemlétező hajukba túrnak. Igazítanak valamit zsákruhájukon. De minden csak mikroszinten marad. – A földéken dolgoznak. Bakancsuk megmerül. Nagy, koponyanagyságú répákat szednek, kaparnak ki a sárból. Egy-egy tócsában megpillantják az arcukat. – Őzek futnak a láthatáron. Megállnak. Egymásra néznek. A nők és az őzek szeme. – A táborban mosakodnak. Igyekeznek jobban, szebben megmosni arcukat. Van, aki nem létező – nullásra/létrásra nyírt – haját is megmossa. Szappant csereberélnek kenyérért. Nincs tükör. Valaki egy tükörszilánkot húz elő a priccs alól – megvágja az ujját.

Egy-egy pillanatra az állomás üvegfa és a fürdőszoba tükre.

Valójában semmit sem tehetnek szépségük, csinoságuk érdekében. Csak valami semmis kis mozdulatot, mozdulatlelket... – És valamiféleképpen mégis megszépülnek, ragyogni kezdenek. – Egy-egy szájszöglet. Az izzó, lázas nagy szemek. Egy-egy kecses mozdulat. Lépés. Kézmozdulat.

Igen, a nullaponton, a halál előtt még egyszer megszépülnek.

Mindezt valójában most gondolom ki. Akkor, ott Pesten inkább csak megéreztem – megszenvedtem...

A nő a férfi bakancsában, porköpenyében áll az ablaknál. A kezében levő koffer most nem csillan, árnyékban van, mintha fekete lenne. Kinn vonat szuszog. Tolat.

FÉRFI *(kijön a fürdőszobából. Megáll az akvarell előtt)* Látod, itt volt, nem messze az örmény templomtól, a Zsidó utca... Most a színház, a Szerb Nemzeti Színház fehér műmárvány piramisa áll a helyén...

NŐ Azt mondtad, végül is nem történt meg.

FÉRFI Mi?

NŐ Maga a választás...

FÉRFI Nem. De a megszépülés, a legszebbé szépülés valamiféleképpen mintha megtörtént volna... Mondom, én nem gondolkodtam ezen, de megéreztem, pontosabban láttam... Magamnak, egy szál nézőnek megrendeztem, lepörgettem ezt a filmet... Hol a csapó?

Azt, aki a legszebb, mintha a legszebb lenne, a krematórium előtt egy fényes csizmájú, kifogástalan külsejű német tiszt minden alkalommal viszszaküldi a sor végére...

NŐ Nem értelek.

FÉRFI Mintha a tiszt észrevette volna, hogy az a nő megszépült. Mintha észrevette volna, hogy a krematórium előtt ragyogni kezdett... Talán azért küldi vissza a hosszú sor végére, hogy mindennap újra nézhesse, újra gyönyörködhesen benne. Jóllehet semmiben sem különbözik a többi haláraitélttől. Valójában az a sor, a haláraitélték felvonulása a szépségverseny...

NŐ És?

FÉRFI Majd csak az egyik utolsó csoporttal engedi, hogy ő is sorra kerüljön... – Részeg német tiszték oldalkocsis motorkerékpárról őzre vadásznak a sáros répaföldeken. Annak az őznek a kecses, utolsó ugrása. A lövés hangja. Az őz szeme.

Nem tudom, valami ilyesmiről lett volna szó, nem is szó:

kép.

Mind hangosabban szuszog a mozdony. Mintha a szobán haladna át.

NŐ Mennyire féltem gyerekkoromban a mozdonyok gőzfelhőjébe állni. Azt hittem, eltűnök, örökre elveszek benne. És még jobban rettegetem, ha a szüleim vagy testvéreim kerültek gőzfelhőbe... Minden alkalommal fel-sikítottam, sirtam... Emlékszem, ha szamárköhögés gyötört bennünket, anyánk mindennap kiültetett bennünket a palicsi vasútállomásra. Napokig üldögéltünk bebugyolálva a muskátlisládák alatt. Vártuk a vonatokat. Ha beérkezett valamelyik, a mozdony mellé kellett állnunk, és szívni azt az erős füstöt... anyánk is ott állt velünk, mutatta, hogyan szívjuk teli tüdővel... A fűtők meg, mint az ördögök, csak tüzeltek... Hiába sikoltoztam, azt hitték, a mozdony füttyög... Ott kóvályogtunk – akár a túlvilágon, akár fenn az égben – a mozdony gőzében-füstjében...

A palicsi állomás. A bebugyolált gyerekek. A mozdony. Felsorakoznak a mozdony mellett. Ez a sor lassan azonos lesz a tábor sorával.

NŐ Azóta rettegek a vonatoktól. Azért is hatott rám ennyire annak a vízért leszálló férfinak az esete... Én is sokat tűnődtem, ki is lehetett az a férfi... és a felesége... Én is összezavarodom, össze, mint te. Úgy látszik, ez a zavartság lassan átragadt rám is...

Mintha az a táborbeli szépségkirálynő szaladna a sínek között az elme-gyógyintézetbeli férfi felé. És már-már találkoznak is. De akkor eltűnnek egy mozdony gőzében.

Mozdonysikoly.

Vagy ez már az a tévédráma? Az a te tévédrámád? Érzed? Észrevetted, valahogy mi is belekeveredtünk?

FÉRFI Mibe?

NŐ Abba a te megszenvedett-kihevert tévédrámádba.

FÉRFI Igen, mintha belekeveredtünk volna... Van még narancsod?

NŐ Azt hiszem, van... *(az akvarellt nézi)* Ez a Zsidó utca?

FÉRFI Igen, ez volt.

NŐ Lehet, hogy itt élt... Itt éltek... A nő zsidó volt, a férfi örmény...

Különös, az örményekkel most is valami probléma van...

FÉRFI Hát igen, valami probléma, mint mindig... évszázadok óta...

A nő az ágyhoz megy, ismét elkészíti az oltárt.

FÉRFI Egy kis emlékmű – afféle oltár azért maradt ott az örmény templom helyén...

NŐ Igen? Megmutatod nekem?

FÉRFI Fehér koponyák tartanak egy rózsaszín márványlapot, amelyen négy nagy fehér szív áll... *(Ismét kiles az ablakon.)* Nem értem. Hányadszor pucolja már a rendőr csizmáját?

A csizma annak a német tisztnek a csizmájára emlékeztet.

NŐ Talán büntetésből csinálja?

FÉRFI *(nevetni próbál)* Guevara a pokolban! Mint cipőpucoló, mint rendőrcsizma-pucoló dolgozik.

NŐ És van valami felirat azon az emlékmű-oltáron?

FÉRFI Nem tudom. Sosem volt időm jobban szemügyre venni...

NŐ Elviszel engem egyszer ahhoz az oltárhoz?

Állnak egymás mellett az ablaknál. Beesteledett. Nem lehet megkülönböztetni, a szállodaszobában vagy a táborban vagyunk-e. A kulisszák összekeveredve sejlének. A cigaretta parazsa. Vagy a mozdony világít? Mögöttük az ágyon a fémkoffer-oltár a narancsgerezdekekkel. Csak ez van megvilágítva. Ha mozdony tolat, remegni kezd. Majd lassan áttűnik örmény emlékművé.

A disznószáj óriásira tátva. Kinn is már minden sötét, csak a homlokzat van megvilágítva.

NŐ *(hosszú szünet után, egészen halkán, iszonyú rémülettel)* Mi lesz velünk?

A portás még mindig a kis tévé előtt ül. Mint valami belső televízió figyeli hőseinket. Olykor egy pincér is odaül mellé, de őt szemmel láthatólag nem tudja lekötni a történet.

Hőseink éppen távoznak a szobából. Bezárják az ajtót. Ismét kulcstartók jellegzetes zaja. A liftben egymáshoz simulnak.

NŐ *(a felső sarokban levő készülékre mutat)* Mi ez?

FÉRFI Kamera... ipari televízió...

NŐ Mire jó az?

FÉRFI Hogy szemmel tartsanak mindenkit. Nehogy erőszakoskodjanak, megöljenek valakit a liftben...

Leadják a kulcsot. Ezt ők is látják a képernyőn.

NŐ Nézd! Tényleg minket figyelnek... *(Halkan, magának, a kamera elől szökve)* Milyen csapzottak... zavartak vagyunk...

A lassítva forgó ajtóban. A kis cipőpucolónak már csak a szekrénye áll ott vastag láncsal a kerékpártartóhoz lakatolva. Egy pillanatra megállnak az óra alatt. Veréb röppen ki a 12-es alól.

FÉRFI Pontos.

A peronon állnak. A nő felszáll a vonatra. A férfi cigarettára gyújt. Sétál. A szerelvényt követi tekintetével. Majd mintha a kutyát keresné. A vasutasok sakkognak. A férfi felszáll az ellenkező irányba távozó szerelvényre. „VÉ-GE” – jelenik meg a kis szürke képernyőn.

PINCÉR Vége van már? Kérsz egy kávét? Nem szeretem az ilyen nyavalygásokat. Ki volt tulajdonképpen ez a két figura? Mi akartak itt? Mit csináltak? Kérsz egy kis konyakot is?

PORTÁS Kérek.